

ETNİK KİMLİK VE MİLLÎLİK MESELESİ

PROF. DR. ABDULKADİR YUVALI*

Çağımızda geçerli olan “millî devlet ilkesi”, Soğuk Savaş sonunda ABD’nin başını çektiği “yeni dünya düzeni” uğruna hedef tahtasındaki yerini almıştır. Soğuk Savaş sürecinde ABD’nin rakibi SSCB’nin, uygulamış olduğu sistemin akli, ilmî vb. nedenlerden dolayı başlatmış olduğu yarışı terk etmesine bağlı olarak ABD yeni bir yapılanmaya gitmiştir. Yeni oluşumun adı “yeni dünya düzeni”, bu oluşumun hedefi ise öncelikli olarak İslam dünyası olmuştur. Avrupa coğrafyasında ise iki dünya savaşının sorumluları daha önce kurmuş oldukları “Avrupa Ekonomik Topluluğu”nu “Avrupa Birliğine dönüştürmek suretiyle yeni dünya düzeni sürecindeki yerlerini almışlardır (Çeçen 2007,s.400).

Yeni dünya düzeni, 11 Eylül sonrası hedef olarak İslamiyet’i ve dolayısıyla da İslam ülkelerini seçmiştir. ABD bu süreçte, hedef konumundaki İslam dünyasını bir bütün olarak değil, küresel manada ifade edecek olursak; radikaller ve ılımlılar olarak iki grup hâlinde karşısına almıştır. ABD, 11 Eylül faciasının sorumlusu olarak gördüğü ve dünyaya ilan etmiş olduğu radikal grupları karşısına alırken, “ılımlı Müslüman” olarak tanımlamış olduğu ülke veya grupları da kendi safında yandaş olarak görmüştür.

Yeni dünya düzeninin hedef olarak seçmiş olduğu ülkeler; Kuzey Afrika, Orta Doğu, Anadolu ve Merkezî Asya ile Hazar Bölgesi, yani halkının tamamı veya büyük bir bölümü Müslüman olan ülkelerdir. Yeni dünya düzeninin -sorumu ve söylemi ne olursa olsun- Irak ve Afganistan’daki uygulamaları gerçek yüzünü ortaya koymaktadır.

* Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Yeni dünya düzeninin uzun vadedeki hedefi ise; Atlas Okyanusu'ndan Hint Okyanusu'na uzanan Eski Dünya coğrafyasındaki ülkelerin her birinin beş altı parçaya bölünmesine bağlı olarak yeni devletçiklerin oluşturulmasıdır. Böylece Orta Çağ'da Avrupa merkezli olarak yaşanmış olan feodal yapının yüzlerce yıldan sonra yeniden hayata geçirilmesi gündeme getirilmiştir.

Çağımızda, millî devletlerin parçalara bölünmesi yani çağ dışı feodal yapının yeniden hortlatılması sürecinde en güçlü istismar aracı, "kimlik" ve "inanç" tır. Hâkim güçler, kısa ve uzun vadede; söz konusu ülkelerle ekonomik, politik, bilimsel ve sosyal ilişkiler kurmak suretiyle yerel değerleri etnik kimliğe dönüştürebilmek için gerekli olan her türlü yerli ve yabancı malzemeyi kullanmaktadır (Çeçen 2007, s.390-3).

Yazılı ve görsel medyaları küresel sermayenin tekelinde olan ülkelerde, yazar-çizerlerden birçoğu patronlarının söz veya işaretine odaklanmaktadır. Zira küresel güçlerle iş birliği yapmadan patronların ayakta kalamayacaklarına dair yaşanmış veya yaşanmakta olan örneklerden ders almaktadır. Bu yüzden sınır ötesindeki düşünce veya strateji merkezlerince millî devlet anlayışını yıkmak üzere üretilmiş olan "çok kültürlülük, çok dillilik, çoğulcu demokrasi ve farklı kimlikler vb." gibi konuları ülke gündemi hâline getirmektedir.

Günümüzde yaşamakta olduğumuz birçok sorun, yakın dönem tarihimizde yabancı olmadığımız hususlardır. Nitekim Osmanlı Devleti, içine sürüklenmiş olduğu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel çöküntülerden kurtulma uğruna Batılı ülkelerin de teşvikiyle yapmış olduğu sözde yenileşmelerden (modernleşmeler) olumlu neticeler alamamıştır. Söz konusu süreçte, sokağa dökülmüş olan Hristiyan unsurların sloganları yani ağızlarındaki sakız "adalet, hürriyet ve eşitlik" olmuştur. Günümüzde özellikle "çok kültürlülük, çok dillilik, Türkiyelilik vb." gibi görüşleri savunanlar da günümüz için geçerli olan evrensel değerleri yani "demokrasi, özgürlük ve insan hakları" ilkelerini istismar etmekte.

Batı dünyası, büyük Atatürk döneminde başlatılmış olan sosyolojik manada kendi içinde kaynaşmış millet olgusunu (milletleşme süreci) hiçbir zaman kabullenmemiştir. Özellikle de Anayasa'mızda "Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağları ile bağlı olan herkes Türk'tür." gerçeğini bir türlü hazmedememişlerdir. Söz konusu çevreler, bireyleri biyolojik aidiyetlerine göre tanımlayarak yeni kimlikler inşa etmek suretiyle cumhuriyetin bütünlüklü ve uyumlu millet projesinin (milletleşme) hayata geçmemesi için hemen her yolu denemektedir (Çeçen 2007,

Ülkemizde bazı çevrelerin ağızlarına sakız yaptıkları her gün ekranlarda dillendirilmekte oldukları "Türkiyelilik" kavramı da aynı düşüncenin ürünü ve dolayısıyla da bir Batı projesidir.

s.256). Rahmetli Hocam Prof. Dr. Bahaeddin ÖGEL, bu konu ile ilgili olarak "Tarihçi; veteriner, ziraatçı değildir. Biz tarihçiler, insanı sosyal yönleri ve değerleriyle ele alırsak, söz konusu bilim dalları da hayvan ve bitkileri irki özelliklerine göre ele alırlar. İnsanı ırk noktasında incelemek yani insanı insan yapan değerleri yok saymak, insanlığa karşı yanlış bir bakış ve sakat davranıştır." mealindeki veciz sözleri ile sosyoloji ilminin büyük ustası Ziya Gökalp'in de "etnik kimlik ve dolayısıyla millet" konusuna bakışı, bu konuda çok aydınlatıcıdır (Gökalp,s.22).

Ülkemizde bazı çevrelerin ağızlarına sakız yaptıkları her gün ekranlarda dilendirmekte oldukları "Türkiyelilik" kavramı da aynı düşüncenin ürünü ve dolayısıyla da bir Batı projesidir. Batı dünyası, kendi içinde Rönesans ile başlatmış olduğu "milletleşme" sürecini tamamladığı için halkın tabiri ile bu mevzuda tuzu kurudur. Aynı konuda kendisi dışında ise birleşik, dayanışmacı, kaynaşmış bir milletin oluşması yani "milletleşme" yönünde atılmış olan adımları baltalamaktadır. Konuyu Türkiye noktasından ele alacak olursak; Batı dünyasının bize biçmiş olduğu kılıf; parçalara bölünmüş, etnik aidiyetleri kıskırtılmış, farklılıkları kutsallaştırılmış, çok parçalı kozmopolit kabilelerden (aşiretlerden) oluşan kalabalıklar topluluğu şeklinde bir ülke olmamızdır.

Batı dünyası, temeli din ve mezhep ayrılığı olan Otuz ve Yüzyıl Savaşlarının yaralarını sarmış ve milletleşme sürecini başlatmıştır. Ancak sömürge çağı ile birlikte ekonomi ve siyaset temeline dayalı iki büyük dünya savaşının bir daha yaşanmaması için, birleşik ve bütünleşmiş bir Avrupa oluşturma adına bir yolculuk başlatmışlar ve bugün 25 ülkeden oluşun Avrupa Birliğini kurmuşlardır. Avrupa ülkeleri, birlik ve beraberlikleri için gerekli olan fonları bu yöndeki projelere tahsis etmektedirler. Aynı birlik (AB), Türkiye söz konusu olduğunda ise ayrıştırıcı, bölücü yani toplumdaki farklılıkları ön plana çıkartan projelere "proje karşılığında hibe" adı altında gözü kapalı ödemeler yapmaktadır.

Günümüzde görsel ve yazılı medyanın gündeminden düşürmediği Batı merkezli "Türkiyelilik" projesinin hedefleri arasında, Lozan Antlaşmasıyla azınlık statüsü verilmiş olan Ermeni, Rum ve Yahudi gibi unsurlar yanında tarih, kültür, inanç, tasa ve sevinci paylaşmış ve dolayısıyla da milletleşme sürecindeki (Kürt, Alevi vb.) yerel unsurları da azınlık olarak görme ve gösterme hevesi yatmaktadır. Zira Batı dünyasınca hedef seçilmiş olan ülkelerde önce sorun üretilir,

Günümüzde yaşamakta olduğumuz birçok sorun, yakın dönem tarihimizde yabancı olmadığımız hususlardır. Nitekim Osmanlı Devleti, içine sürüklenmiş olduğu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel çöküntülerden kurtulma uğruna Batılı ülkelerin de teşvikiyle yapmış olduğu sözde yenileşmelerden (modernleşmeler) olumlu neticeler alamamıştır.

sonra sözde sorunlu ülke yönetimi dolaylı veya doğrudan suçlanır, çıkış veya çözümle ilgili reçeteler hazırlanır uygulanması yönünde dayatmalarla hedefe ulaşırlar (Dura 2005, s.189-91). Günümüzde küresel güçler tarafından görsel ve yazılı medya aracılığıyla gündeme taşınmış olan "Türkiyelilik, alt üst kimlik, çok kültürlülük, farklı kimlikler, mozaikçilik vb." kavramlar da aynı merkezlerce üretilmekte ve dolayısıyla da desteklenmektedir (Kottak 2002, s.70).

Emperyal güçlerin, gündeminden düşürmediği bir diğer sömürgeci kavram da "ademi merkezîyetçilik" yani yerinden yönetim (eyaletlere ayırma) projesidir. Bu projeye ilgili olarak oluşturulan yapay gündemler aracılığıyla Türkiyeli aydınlar papağan kuşu misali konuyu tekrarlamak suretiyle gündem oluşturmaktadırlar. Bu proje, Türk halkının Osmanlıya duymuş olduğu derin saygı ve sevgiyi istismar etmekte ve "Yeni Osmanlıcılık" adı altında sunulmaktadır.

Büyük Atatürk'ün "milletleşme projesi" ile, Türkiye'de yaşayan herkesi sosyolojik manada Türklük şemsiyesi altında birleştirme ve bütünleştirme yani "sosyolojik mensubiyet" merkezli bir süreç başlatılmıştı. Aslında bu proje, Batı dünyasındaki millî devlet ilkesini hayata geçirmek için Rönesans ile başlatılmış olan "milletleşme projesi"nin geciktirilmiş şeklidir. Ancak AB ve ABD merkezli yeni dünya düzeninin hamileri bu realite veya güzelliğin kendileri dışında yerşermesi ve gelişmesine çıkarları gereği fırsat vermemektedir (Dura 2005, s.121).

Türkiyelilik, ilk bakışta masum ve sıradan bir kavram gibi görünse de aslında kaynağını Roma İmparatorluğu'nun "divide et imperium" yani "parçala ve hükmet" düşüncesi ile hayata geçirmiş olduğu "ayrıştırma politikası"nın güncelleştirilmiş şeklidir. Batı dünyası, Osmanlı Devleti'ni haritadan silme uğruna geliştirmiş olduğu "Şark Meselesi" projesini Birinci Dünya Savaşı sonunda Sevr Antlaşması ile yürürlüğe koymuştur. Galip devletler, hesap etmedikleri durumlarla karşılaşmıştır. Bunlardan birisi de asrın dahisinin bu defa Türkler arasından çıkmış olmasıdır. Nitekim Millî Mücadele bu oyunu bozmuş ve Sevr yerine Lozan hayata geçmiştir. Bu değişimi hazmedememiş olan Batı dünyası, Anadolu'da yeni azınlıklar oluşturabilmek için AB kriterlerini kullanmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecinde, birer kurtuluş reçetesi gibi sunulmuş olan "Islahat, Tanzimat vb." yenileşme projelerinin yerini günümüzde "AB reform paketleri" almıştır. Her iki dönemde (Osmanlı ve Cumhuriyet) Batı dünyasınca üretilmiş olan reçeteler, içerik ve hedef bakımından birliğe değil, ayrılığa yani federatif yapılanmaya yönelik olarak planlanmıştır. Bu yüzden AB reform paketleri dikkatlice incelendiğinde akla gelen ilk düşünce "Biz bu filmi daha önce seyretmiştik." şeklinde olacaktır.

Günümüzde Afrika, Asya, Orta Doğu, Hazar Havzası ve Anadolu gibi halkının tamamı veya çoğunluğu Müslüman olan coğrafyalarda siyasi, dinî, kültürel ve ekonomik merkezli ayrıştırma projelerini hayata geçirme konusunda Irak, Afganistan ve Afrika'daki bazı ülkelerde ilk adım atılmıştır. Sözde demokrasi, özgürlük ve insan hakları getirme uğruna haysiyet, şeref, namus gibi yüce değerler

dumura uğratılmıştır. Emperyal güçler, Tarihi İslam coğrafyasındaki kritik madde-leri kolayca sömürebilmek için söz konusu coğrafyada Abbasi, Selçuklu veya Osmanlı gibi güç merkezlerinin oluşmaması için her yola başvurmuşlardır. Başta Türkiye olmak üzere tarih, din ve kültür coğrafyamızdaki millî devletlerin yapısını bozmak için yeni etnik kimlikler hatta alt kimlikler üretmek için insanların kabilecilik duyguları kaşınmakta, biyolojik aidiyetleri kışkırtılmaktadır. Bu süreçte, adı adımdan, dili dilimden, dini dinimden olan bazı çevreler “Türkiyeli aydınlar” da köşe yazılarında veya ekranlarda sürekli “alt üst kimlikleri” tartışmakta, söz veya yorumlarında “Daha çok özgürlük, daha çok demokrasi ve daha fazla insan hakları” gibi evrensel sloganlarla insanımızın biyolojik aidiyeti kışkırtmakta ve böylece halkımızın ortak paydası (homojen yapısı) zedelenmektedir.

Günlük hayatımızda “millî” sözü; milletçe kabul edilmiş olan değerlere saygılı, millî sınırlar içinde halkın mutluluğunu ve çıkarlarını gözetmeyi ifade etmektedir. Sosyolojik manada millî değerler nasıl yerel değerlerden besleniyorsa, evrensel değerlerin de millî değerlerden beslenmesi bir realitenin de ötesinde bir zenginlik ve güzelliştir. Diğer yandan, çağımızın güçlü toplumlarının bugünkü konumlarına “millî” olarak ve millî kalarak ulaşmış oldukları da bir realitedir. Ülkemizin ana sorunlarının temelinde de “millî ve millîlik” ilkesinin ihmali veya özünden uzaklaşılarak farklı şekillere dönüştürülmesi yatmaktadır.

Büyük Atatürk’ün Osmanlı Devleti’nin dağılmasından sonra Anadolu’da başlatmış olduğu Millî Mücadele emperyal güçlere karşı verilmiş olan silahlı bir mücadele olmanın da ötesinde, bir milletleşme mücadelesi olarak da sunulabilir. Şu hâlde Büyük Atatürk’ün ülkemizde başlatmış olduğu milletleşme sürecini olumsuz yönde etkilemiş olan faktörlere rağmen başlatılmış olan süreç devam etmektedir. Batı dünyası, Birinci Dünya Savaşı sonunda engel olamadığı milletleşme olgusuna karşı ilgisiz kalmamış hemen her fırsatta elindeki kaynakları kullanmıştır. Batı dünyası ve onun Truva atı rolünü üstlenmiş olan Avrupa Birliği, uzun vadede Türkiye Cumhuriyeti’ni belirli plan ve aşamalara bağlı olarak millî devlet olmaktan çıkartıp, uluslararası sermayenin (İMF ve DB) denetiminde çok uluslu bir bölgesel federasyona dönüştürme temelinde çalışmalarını sürdürmektedir (Dura 2005, s.122). Aynı Batı dünyası, kendi millî bünyeleri, sosyal yapıları ve buna bağlı olarak da millî devletlerini koruma konusunda ne kadar pozitif iseler, başta Türkiye olmak üzere diğer millî devletlerin kimyalarını bozma, dayanmış oldukları millî yapıyı tasfiye söz konusu olduğunda da o

Günlük hayatımızda “millî” sözü; milletçe kabul edilmiş olan değerlere saygılı, millî sınırlar içinde halkın mutluluğunu ve çıkarlarını gözetmeyi ifade etmektedir.

ölçüde negatiftirler. Bu süreçte hedef seçilmiş olan ülke veya ülkelerin millî kimliğine olduğundan fazla ve çok yönlü olarak saldırılmakta, millî kimliklerin tasfiyesi ve yerel kültür unsurlarının hortlatılarak kültürel haklar doğrultusunda yeni yeni düzenlemelerle kozmopolit bir toplum yapısına giden yolu açmaktadır.

Kapitalizm, uluslararası örgütlerin de yardımıyla emperyalizme dönüşünce bütün dünyayı da yutulması kolay ve kazancı bol bölgelerde yoğunlaştırmıştır. Öncelikli olarak hedef seçilmiş olan ülkelerde iş birlikçiler satın almak suretiyle, yerel kültürler merkezli olarak kimlik tartışmaları gündeme getirilmiştir. Dış destekli kimlik tartışmaları yapılan finansal desteklerle “alt kimlik” örgütlenmelerine dönüştürülmüştür. Âdeta Batı dünyasının ortaçağındaki kabilecilik anlayışı yeni dönemde millî yapıları çökertmek için emperyal güçler tarafından hemen her bakımdan desteklenmektedir. ■

KAYNAKÇA

- BİLGİN, Vedat (2008), “Yeni Bir Medeniyet Tasarımı Olarak Milliyetçilik” **Statükodan Değişime Milliyetçilik Ufku**, Editör: Huzeyfe Süleyman Arslan, Ankara, ss: 41–60.
- ÇEÇEN, Anıl (1996), **Kültür ve Politika**, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- ÇEÇEN, Anıl (2006), **Türkiye ve Avrasya**, Fark Yayınları, Ankara.
- ÇEÇEN, Anıl (2007), **Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti**, Ankara.
- DURA, Cihan (2005), **Sömürgeleşen Türkiye**, İleri Yayınları, 3.Baskı, Ankara.
- DOĞAN, N., F. KULA ve M. ÖCAL (2007), **Türkiye'nin Jeoekonomisi ve Jeopolitikası, Türkiye Geleceğin Neresinde?**, Nobel yayınları, Ankara.
- FEYZİOĞLU, Turhan (2008), **Demokrasi, Laiklik ve Cumhuriyete Adanmış Bir Ömür**, Yayına Hazırlayan: Nihat Karakaya, Kayseri.
- GÖKALP, Ziya (1976), **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul.
- İÇDUYGU, Ahmet (1995), “Çok Kültürlülük: ‘Türkiye Vatandaşlığı’ Kavramı İçin Toplumsal Bir Zemin”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı 33, Ankara, ss: 117–126.
- KOTTAK, Conrad, P.(2002), **Antropoloji, İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış**, İng. trc. Ütopya Yayınevi, Ankara.
- KÖKER, Levent (1997), “Çok Kültürlülük ve Demokratik Meşruluk Sorunu”, Nuri Bilgin (drl.), **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, İstanbul, ss: 41-50.
- METE, Ömer Lütfi (2008), “Türk Milliyetçiliğinin Kritik Bir Yaklaşım Üzerinden Yeniden Düşünmek”, **Statükodan Değişime Milliyetçilik Ufku**, Editör: Huzeyfe Süleyman Arslan, Ankara, ss:119–132.
- OCAK, A. Yaşar (1995), “Türk Müslümanlığı: Çözüm Bekleyen Tarihsel ve Aktüel Bir Kimlik Problemi”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı 33, Ankara,ss: 34–40.
- SARIBAY, Ali Yaşar (1995), “Türkiye’de Kimlik, Küreselleşme ve İslâm”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı 33, Ankara, ss: 48–52.
- TATAR, Taner (2008), **Kürede Dönen Siyaset**, İstanbul.